

PHU - TRUONG TIENG - DAN

CHUYỆN CÁCH VẬT CỦA VƯƠNG-DƯƠNG-MINH VỚI CHUYỆN « LÀM VĂN KHÔNG DÙNG ĐIỀN »

Vương-dương-Minh là một nhà đại nho Trung-hoa về đời Minh. học thuật cao thâm, công nghiệp vĩ đại. Cái thuyết « tri hành hợp nhất » của ông rất được người Nhật ưa chuộng; công cuộc duy tân đời Minh-tri, toàn là nhờ vật sung bái học thuyết của Vương, mà chính ở nước ta ngày nay cũng thịnh thoảng có người đã thuật đến học thuyết nhà đại nho danh tiếng ấy.

« Tri hành hợp nhất » treo cái gương sáng trong học giới phương đông, không phải bàn nữa. kỳ gả xin thuật một đợt sự rất có hứng vị, và chứng rằng phạm nhà học giả, có cái kiến giải đặc biệt, trọn đời tin ngưỡng, là là lúc đầu tiên đã trải qua một pheu phần phát, tôn bao nhiêu công phu nghiên cứu, có khi sai đường lạc lối, mà sau mới phát kiến ra là chân chính, chớ không phải lối học « vào tai ra miệng, thấy đương nói ngớ », như phần đông bọn học giả « nửa mua » chúng ta thường thấy.

Trước kia, tôi có thấy trong một tờ báo Tàu, có thuật chuyện : Vương-dương-Minh tiên sanh, đọc sách Đại học, về bài « Cách vật tri tri » 知者行之, thấy lời giải của Châu-Hy : « Vật vật nhi cách chi » nghĩa là gặp vật gì cũng xét cho đến nơi, ông ta mới dụng công « cách » một cây tre trước sân, đến 7 ngày mà không hiểu biết ra sao cả, nhào đổ ông ta mới đi đầu xuống ra thuyết « tri lương tri... » tôi còn chưa tin, chưa tin vì học giả Tàu theo phái Châu học, hay chế Vương-Minh là khuyh bương theo Tiên học nên có lời vu chàng.

Gần đây đọc bản « Văn tồn » của Hồ Thích bác sĩ Trung-hoa hiện thời, có chép chuyện trên, lại nói rõ thêm rằng : « Trước ông ta bảo người bạn cách cây tre, người bạn cách 7 ngày, sinh đau; rồi ông ra công cách đến 9 ngày, cũng không thêm được đều gì, mà cũng phát đau... » Tôi mới tin là Vương tiên sanh có chuyện thú đấy.

Cây tre mà Vương tiên sanh ra công khảo sát không thấy gì đó, nếu như ở trong con mắt các nhà khoa học ngày nay thì họ tìm ra biết bao nhiêu đều mới lạ : nào nguyên thì do chất gì kết hiệp sinh ra cây tre ấy? Cũng loài thực vật mà loài tre khác với loài khác thế nào, sao lại có nhiều thứ tre? Nó thích khi hậu nóng lạnh, và chất đất khô ướt thế nào? Nó sống bao nhiêu? Tại liệu nó đem dùng làm vật gì?... Như phần chắt ra mà xét cho rõ ràng, có lẽ trong cả năm, làm thành pho

sách, nói về lịch sử cây tre còn chưa đủ, huống trong mấy ngày!

Tôi nói thế, không phải tự phò là có con mắt nhà khoa học, mà dám khinh một nhà đại nho học thuật thâm sâu, công nghiệp vĩ đại như Vương-dương-Minh đâu. Song cốt chỉ rõ một chứng đích xác là khoa học ngày nay có chỗ bỏ thiếu cho nho học ngày xưa. Như Vương tiên sanh sống ở ngày nay mà dụng công cách vật như cách cây tre kia, tất là phát kiến vô số đều hay, đều tốt trong cái kho mầu nhiệm của tạo hóa.

Tôi dẫn chuyện « cách cây tre » của Vương-dương-Minh mà nói dài như trên, vì chính tôi có trải qua một việc, giống như chuyện của Vương tiên sanh. Ấy là chuyện « làm văn không dùng điền ».

« Làm văn không dùng điền » công việc tiện lợi biết chừng nào! không chỉ tiện lợi cho người làm văn, không cần phải đào trong các kho sách, mà tiện lợi cho người đọc, không cần phải học nhiều mà xem văn cũng hiểu được. Đương giữa khoản mới cũ đang nảy, Hán học đã gác xó, mà Tây-học mới nảy mầm, người Nam ta chỉ học qua loa, đọc viết được chữ chữ mẹ đẻ, mà trong văn giới có xuất hiện ra những bậc văn hào « làm văn không điền », một là du nhập tri thức cho bình dân, hai là làm khuôn mẫu cho học giả, mở một kỷ nguyên mới trong văn học sử ta, về vang biết mấy!

Tôi nghe những tiếng hô hào cổ động « lối văn không điền » mà sinh lòng hâm mộ, trong trí tưởng tượng như thấy cái hiệu quả tốt đẹp ở trước mắt. Tôi mới phát nguyện sẽ rèn tập lối văn không điền, theo cách Vương-dương-Minh cách cách cây tre nói trên, mà lịch trình của tôi lại lâu dài hơn nữa kia.

1) Đầu tiên tôi lập một cái luật, nhất thiết không dùng một điền gì trong sách Tàu, là thứ chữ đã in sâu vào văn giới ta, và cả điền sách lấy là thứ chữ mới du nhập, mà văn giới ta ngày nay hay chuộng ra. Lúc đầu muốn viết một bài văn vẫn muốn nghe nó hơi ngượng, như nhà nghệ nếu cháo, nước nhiều gạo ít. Nhưng theo luật đã định, tôi tự kiểm duyệt, hề thấy có những chữ đại loại như : Không, Mạnh, Khương, Lương, cùng Voltaire, Descarte v. v., tôi gạch cả đi. Thế là tôi làm được một đều buộc, chưa nói sự hay đó, mà điền Tàu điền Tây đã bị gác ra ngoài là văn của tôi cả.

2) Góp nhặt một ít tác phẩm có danh trong rừng quốc văn ta, đầu tiên xem truyện Kiều cùng

Cung oán, thì thấy « Đáp thanh, Đông tước, Tang thương v. v., 10 câu đến 7, 8 câu dùng điền, tôi đẹp ngay đi, lại lật những bài thì dân dị mà người ta thường đọc như : Bị không chẳng là trở về không. Cái nợ trần hoàn phải trả xong. Xấp mạy đi, viên vai tuế nguyệt, Lỗ đem than thế họa tang bằng. (Nguyễn-công Trứ)

Cũng : Thôi chẳng ra gì cái chữ nhe, Ông nghệ ông cống cũng nhe. Chỉ bằng đi học làm quan phèo, Tôi rợn sấm báo sáng sủa bờ. (Tú-Xương)

Những bài như thế, ai cũng cho là dễ hiểu cả. Nhưng thử đặt mình làm một người ít đọc sách, không hiểu phép làm văn, chỉ biết đọc biết viết văn quốc ngữ, đọc bài thì trên (tôi có cái may được ốm với tôi trưởng trên 5, 6 năm và vào trong kho sách cũng bộn công, hơn những anh em không được hưởng môn học đó), chắc là không hiểu những tiếng « trần hoàn, tang bằng, nghệ, cống, sấm báo... », vì nó có điền kia mà.

Đó là thi xưa, mấy cụ ta còn đeo diên tích, xem ngay vào báo sách ngày nay, như là những bài « ký sự, và tiểu thuyết » thì thấy « gái tân thời, nạn khủng hoảng, kinh tế, đoán thế », cho đến « sân lê nít, bài diễn văn, v. v. » Nếu như một người bình dân, không hưởng môn học thông thường, đâu có biết đọc tiếng mẹ đẻ, cũng không sao hiểu được những chữ ấy nói gì.

Trải qua lịch trình kể trên, tôi mới nghiệm ra rằng : Đã là văn đề chép tư tưởng và công việc, thì tư tưởng với công việc kia tức là điền đó, không điền nước ngoài thì điền nước mình, không điền sách xưa thì điền sách đời nay. Như ta nói Hải văn, Đèo cá, Bến thủy v. v., nếu người chưa đi đến nơi ấy mà chỉ thấy trên văn thì những danh từ ấy là điền. Ngoài ra : nháy dăm, đánh vợt, hội từ thiện, viện dân biểu v. v. chán chán là điền, mà còn tiền thuyết « cậu B. có H. » cũng là điền, mà điền tự mình đặt ra chớ, không ai nấu nước là thành đồ ăn, thì không ai làm văn không điền mà thành văn được, điền không gì khác, tức là cái việc làm nên trong bài văn, chỉ khác là điền xưa điền nay, cần thiết cùng không mà thôi.

Vậy mà công người hô hào làm văn không điền, thứ văn không học mà hiểu... có lẽ trong văn giới xưa nay không có sự dễ dàng ấy, mà nếu hẳn được thế, thì trên hoàn cầu này sẽ không cần có trường học, cần thiết cùng không mà thôi.

Vậy mà công người hô hào làm văn không điền, thứ văn không học mà hiểu... có lẽ trong văn giới xưa nay không có sự dễ dàng ấy, mà nếu hẳn được thế, thì trên hoàn cầu này sẽ không cần có trường học, cần thiết cùng không mà thôi.

Cung tát niệm

Kể trong lịch sử, thì nước Việt Nam ta ngôi hai ngàn năm nội thuộc nước Tàu, nào là học thuyết, chính trị, lễ nghĩa, phong tục, đều do họ truyền sang, tựa trong cũng có cái hay, cái dở.

Người Nam ta lúc bấy giờ chỉ lòng tai, hề họ nói gì nghe vậy, làm gì bắt chước vậy — nói cho đúng thì lúc bấy giờ khoa học Âu Mỹ còn chưa phát đạt, chưa truyền sang đời Lê Đông, thì trạch cũng quá đáng.

Bởi không được hiểu cái chỗ « nhân » « quả » nên ăn nhau nghe bậy, tin lầm, trên làm dưới bắt chước, mãi đến ngày nay, mà cái phong tục tập quán hủ bại vẫn còn in trong não người mình (chính người Tàu ở vào thế kỷ 20 này cũng còn làm bụng người mề tin).

Những sự huyền bí, hoang đường đã bực rồi, lại thêm người thêm thêm ra nữa! hiện nay không thể kể hết được, xin bàn sơ về chuyện cúng lễ niệm.

Thường thường, đến tháng chạp, vào ngày 23, 25 nhiều người sắm lễ để cúng lễ niệm, như là ở vào chốn thành mi, (trong lễ cúng này có nhiều hạng người mề tin).

Lễ niệm là gì? Trên khoảng đường đời, kể cái thời gian, thật là vô cùng, vô tận, nó choàng một cái địa vị « sống lâu không chết » người đời không sao theo kịp, vì thế mà loài người muốn chia cái giới hạn riêng, nên lấy theo tốc độ của trái đất xoay trong một vòng để làm một năm. Ta gọi bằng một năm, giáp một vòng rồi, thì trái đất xoay qua vòng khác, có ngừng lại giây phút nào đó, sao gọi là « lễ »?

Thế mà có người cho cái lễ lễ niệm rất kỳ trọng (đây về lễ cúng lễ niệm, không phải là nói cái lễ tế). Bởi không suy xét, mà không hiểu, chẳng biết người ta cúng thì vái ông thần gì? (Còn phần sự trái đất cứ xoay, cuộc tiến hóa của loài người cứ tới).

Cũng lễ lễ niệm, bởi lòng người mề tin, tuyệt nhiên không ý thức gì cả. Huống ngày trừ tịch bữa 30 mới là lễ niệm, sao lại cúng vào ngày 23, 25?

Sự mề tin là một mối hại lớn, sống trong đời mạnh được yếu thua, khôn sống đại chết này, chúng ta phải nên giác ngộ mà đánh đổ nó đi, thì mới mong bước tới trên đường tiến bộ.

DẠ-LAN lại cáo

Thú - Y
NGUYỄN-TRỌNG-TRỨ
sởn

Phép nuôi lợn 0\$17
Phép nuôi gà 0,18
Phép nuôi thỏ 0,18

Có bán tại nhà in Tiếng - Dân ở xa muốn mua một quyển phải gửi thêm 0\$15 cước, mua nhiều có mặt quyển thêm 0\$20

cứu trong công việc « làm văn không dùng điền để hiểu » mà giống với cái chuyện « cách cây tre » của Vương-dương-Minh là vậy đó. Câu chuyện hơi dài, nhưng có thú, nên thuật lại cho độc giả nghe chơi.

VÔ VĂN

Người giàu nhà quê với người bạn làm quan ở thành phố

(Thế ra làm quan không bị khủng hoảng)

Ông Ph. và ông Q. là anh em ở đồng huyện, lại bạn học ngày xưa vẫn có tình thân thiết. Từ khi Q. thi đỗ, được cử ra làm việc nhà nước, còn Ph. ở nhà quê lo việc làm giầu, thành thói quen có thơ từ qua lại thăm nhau, nhưng ít khi được gặp.

Một hôm, ông Ph. sắm đồ lễ sẵn ra thành phố đến nhà ông Q. trước là thăm bạn, sau nhân dịp định hỏi mượn nhiều ít bạc đem về nộp thuế. Tới nhà may gặp ông Q. làm việc vừa về, bạn quen lâu mới gặp nhau, quá sức vui mừng. Ông Q. bắt tay chào mời vào nhà, thuốc nước xong, đến câu chuyện hàn huyên, ông Q. hỏi :

Cách nhau mấy năm, hiện nay anh còn cái được mấy? chúng nó học hành thế nào? gia quyến được bình yên không? mấy năm này mua được nhiều ít ruộng?

Ông Ph. — Xin cảm ơn ngài, gia quyến tôi vẫn bình yên, hai cháu năm nay đã ngồi lớp nhất lớp nhì cả; còn nói đến việc mua đất, xin thưa thực, mấy năm gần đây đã không mua thêm, mà lại phải bán bớt, cái cảnh sa sút, thật không ngờ đến thế!

— Sao thế?

— Gia nghiệp nhà tôi, ngài đã chán rồi: vậy mà đời ba năm nay, tôi cóp mãi đến nửa sự nghiệp nghĩa là 50%, không đủ gì ngài, hôm nay tìm tôi ngài, trước là hỏi thăm, sau cũng nhờ ngài giúp số bạc chôn trảm đồng, để về thêm cho đất số bạc thế. Cho vay lấy lời, tăng g ngân lấy đất ăn ba lợi, tăng g ngân lấy định.

Ông Q. nghe nói vội vàng hỏi.

Anh không chơi cờ bạc, cũng không tiêu xài gì, vậy chừ năm này, anh gặp tiền có gì, mà gia nghiệp suy sụp nhiều đến thế?

— Nào phải bị cái gì khác đâu, chỉ bị con ma khủng hoảng, ngài thử nghĩ xem: nhà tôi mấy năm trên, mỗi năm làm có 2, 3 nghìn ruộng đồng, ruộng bán mỗi 100 ruộng là 200 đồng, năm này chỉ bán được 70 đồng là khá giá. Còn lúa mỗi 100 ang, trước bán 20\$, năm này chỉ bán được 8\$ là cùng. Ruộng đất cũng thế, mọi năm có tiền bạc bán ruộng bán lúa, ai này cũng tranh nhau ra ruộng, mà gần đây có nhiều số ruộng trước mua đời nghìn đồng, nay đem bán 5, 3 trăm mà không người mua. Ông Ph. nói đến đây thì dài một tiếng, hát điệu thuốc.

Ông Q. —

Sao nhà quê này lại cần tiền mà cái gì cũng bán rẻ thế?

— Ngài đến thành cứ lãnh tiền trong kho nhà nước, nên không hiểu cái túng ở nhà quê, chỉ nói mớ nọ nãu hàng, có nhiều người bán nhà bán ruộng mà không ai thêm mua, vì có lúa mà không bán được lấy bạc nộp thuế, hiện trạng ngày nay, với gì cũng hạ giá quá nửa. Tôi tính phỏng gia nghiệp tôi bị sụt 50% là nói phác qua, nếu tính ra cho kỹ càng, tương còn sụt xuống nhiều nữa! Mùa màng bị mất, lại sụt lợi thêm lên. Ngài thử nghĩ coi giầu ruộng đất của bạn nhà nông như tôi có khổ không?

— Cái nạn khủng hoảng có riêng gì ai đâu, chúng tôi đây cũng không thể tránh được: Hiện nay lương bị giảm 10%, cũng vì cái nạn khủng hoảng, Nhà nước phải dùng đến thành sách tiết kiệm.

lương tháng nào đã tiêu tháng ấy, chớ còn gì mà có dư.

Nghe ông Q. cũng vậy có khủng hoảng mà từ chối việc giúp bạc ít nhiều, ông Ph. liền bái ngay lời.

— Tôi tưởng cái cảnh của ngài, không gì mình ngài, chúng cả quan trường. Khác với cảnh nhà nông quá xa làm, dù là có giảm mấy phần trên như ngài đã nói, nhưng nhà ngài mọi khi, mỗi ngày tiền gạo 0\$20 (tên chợ 0\$40) thì năm nay tiền mỗi ngày 0\$10 gạo và 0\$20 tên chợ đã đưa rồi; còn đồ phục dụng, mọi khi mua một món gì đến 10\$, năm nay đồ 4, 5 đồng vẫn thông thả. Vậy lương ngài tuy có giảm 10%, mà số tiền dụng của ngài có lợi được 50%, đem số giảm kia mà bù với số lợi nọ thì có gì là thiệt hại đâu.

Còn như tôi (cả nhà quê) số tài sản thân vào bị sụt dưới 50%, mà số tiêu dùng thì có gia, chớ không giảm: Như mấy năm trên, mua một cái áo hàng 10\$ chỉ bán 5\$ mua ruộng, hay là 50 ang lúa là được; năm nay tag giá áo ấy bán 4\$, nhưng muốn mua cho được, phải bán hết 8 ruộng đồng, hay là 100 ang lúa. Lại như bấy khi đi chợ mỗi ngày 0\$20, chỉ bán một ang lúa, năm nay lúa 8, 6 tiền một ang, muốn tiêu cho được 0\$20 phải mất 2 ang lúa. Thế mà lại còn tiền thuế hoa lợi, thuế nộp nọ, gia dĩ hạn lại... ngài nghĩ còn mua gì không; cả đầu được như ngài, cứ cuối tháng là lãnh lương, đã không sự cái nạn nhà quê, lại còn được cái lợi về ăn nữa, vậy mà ngài còn bất chước rên. Nếu tôi được cứ làm dân bữa, thế nào tôi cũng xin Chánh phủ giảm lương quan lại xuống 50%, thì coi ngài rên đến bực nào?

Ông Q. — nếu anh được cứ làm dân bữa, chắc anh không gấu cầu về khoản ấy đâu. Vì lương quan lại mà giảm xuống 50%, thì tiền phụ cấp của các ông dân bữa, và tiền lương của ban thường trực, tại gì không phải giảm?

— Ông ngài phải, hẳn chỉ tháng trước tôi có nghe ông dân bữa nọ nói chuyện với một người bạn: kỳ hội đồng năm nay, ngoài sự gấu cầu xã đời họ chánh hiện hành ở Trung-kỳ ra, 1 2 nào ông cũng gấu cầu giảm lương quan lại, định giảm bởi thuế cho dân... nhưng trong kỳ hội không nghe quan nghị nói gì đến khoản ấy.

Nói tới đây ông đồng hồ đã 12 giờ trưa, ông Q. mời ông Ph. ăn cơm, không rõ ông bạn có vay được bạc không.

Nhãn-Trail

AI muốn in số sách gì kỳ mà gì nên đến nhà in

TIẾNG - DÂN

128 - Đường Đông-Bà-Hue

Có đủ các thứ chữ Quốc-ngữ, chữ Hán, chữ Pháp, làm việc mau chóng, lại tính giá phải chăng

